

TATABÁNYA MEGYEI JOGÚ VÁROS LEVÉLTÁRA

TATABÁNYA MEGYEI JOGÚ VÁROS LEVÉLTÁRA

A kiadványt támogatta:

Írta dr. B. Stenge Csaba, Bognár István, Kovács Mihály, Macher Péter

Tervezés, nyomdai előkészítés MNL VeML

A LEVÉLTÁR TÖRTÉNETE

A megye döntéshozói már az 1970-es években foglalkozni kezdtek egy fióklevéltár létesítésének gondolatával, de ezen elképzelés gyakorlati megvalósítására csak a rendszerváltást követően nyílt lehetőség. A település önkormányzata 1992-ben látta elérkezettnek az időt, hogy megalapítsa az esztergomi székhellyel működő Komárom-Esztergom Megyei Levéltár Tatabányai Fióklevéltárát. A megyeszékhely vezetői már ekkor javasolták, hogy az új intézmény rövid időn belül kerüljön városi kezelésbe. A döntő változást az 1995-ös esztendő hozta, amikor is Tatabánya Megyei Jogú Város Levéltára önállóvá vált.

Mivel az 1990-es évek gazdasági és társadalmi változásai következtében folyamatosan megszűnő, illetve átalakuló városi intézmények iratanyagának elhelyezése az addig a Polgármesteri Hivatalban helyet kapó közgyűjtemény raktáraiban már nem volt lehetséges, ezért sürgősen meg kellett oldani az egyre növekvő levéltári anyag elhelyezését. Amikor az önkormányzat 1995-ben úgy döntött, hogy a régi tatabányai városházát (ma: Felsőgallai Szolgáltatóház) felújítja, akkor ezzel egyidejűleg arra is alkalom kínálkozott, hogy az intézmény újabb raktárhelyiségekhez, valamint az iratanyag feldolgozásához szükséges korszerű munkaszobákhoz és kutatóteremhez jusson. A városi levéltár 1996-tól ebben az új környezetben, egyre bővülő iratanyaggal, szakkönyvtárral és időszak kiállításokkal várja a helytörténet iránt érdeklődő tatabányai polgárokat.

ÜGYFÉLSZOLGÁLAT

Az 1992-ben létrehozott Esztergom székhellyel működő fióklevéltár biztosítani tudta a városban és annak környékén élők számára az őket érintő iratanyaghoz való hozzáférést. Ez nagy előrelépést jelentett, ugyanis korábban Esztergomba kellett elutazniuk azoknak, akik a személyükkel kapcsolatos iratokhoz szerettek volna hozzáférni.

Az intézményt a legkülönbözőbb ügyekben keresik fel az ügyfelek. A leggyakrabban előforduló kérések a jogbiztosító, építéshatósági iratok másolatainak a kiadására, iskolai végzettség, szolgálati idő és szakképesítés igazolására vonatkoztak.

KUTATÓSZOLGÁLAT

A levéltár, mint tudományos intézmény tevékenyen részt vesz a legkülönbözőbb helytörténettel kapcsolatos kutatásokban. Kutatóink számára nagy segítséget nyújt a levéltár számítógépes családfakutató programja,

amely egyedülálló az egész országban. Tatabánya elődtelepüléseinek (Bánhida, Alsógalla, Felsőgalla) az 1735 és 1895 között készült felekezeti, illetve az elődközségek és Tatabánya község 1895–1947 közötti állami anyakönyveinek a feldolgozásával rögzítette az itt élt népesség jelentős részének a személyi adatait. A program részletes adatokkal szolgál a keresett személyekről, többek között születési dátum, hely, szülők neve, keresztszülők neve, házasságkötés dátuma, házastárs neve, foglalkozása, származási helye, az eskető pap neve, gyermek neve, és végül az illető halálának dátuma, életkora, a temető pap és a temetés napja szerepel benne. A legkutatottabb témakörök között szerepelnek a bányász hagyományok, egészségügy, intézménytörténet, ipartörténet, közellátás, képzőművészet, sajtótörténet és vízellátás. A kutatóink száma évről évre növekszik, köszönhetően annak, hogy a levéltár a kezdettől fogva segítette a különböző helytörténeti témákkal hozzá forduló kutatókat.

KÖZMŰVELŐDÉSI TEVÉKENYSÉG

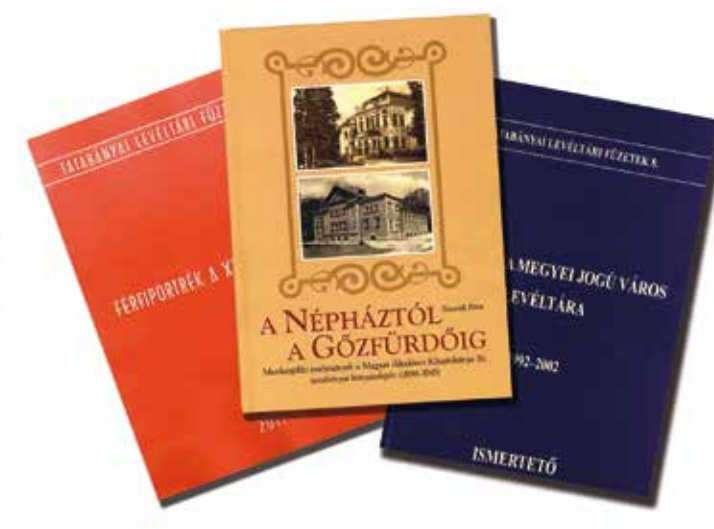
A városi levéltár az alapítás hivatalos aktusa óta tevékenyen részt vesz a város és a megye tudományos, kulturális és közművelődési életében.

A levéltár munkatársai jó kapcsolatot alakítottak ki a városban működő kulturális intézményekkel (József Attila Megyei és Városi Könyvtár, Tatabányai Múzeum, Jászai Mari Színház), hagyományőrző egyesületekkel, valamint az általános- és középiskolákkal. Ennek keretében levéltári órákat szerveznek a város különböző alsó- és középfokú oktatási intézményeiben tanuló diákoknak, bemutatva a levéltári munkát, tájékoztatást adva az itt található anyagokról. Szakmailag segítik a különböző rendezvények lebonyolítását, intézményi évkönyvek kiadását, helyi intézményi kiállítások megrendezését (iskolatörténet, kórház történet), továbbá kiadványok véleményezésében, lektorálásában, szerkesztésében vesznek részt.

KIADVÁNYOK

A levéltár kiadványsorozata a Tatabányai Levéltári Füzetek címmel indult útjára 1994-ben, amelyet sajtótájékoztatóval egybekötött könyvbemutatón ismertettek a levéltár munkatársai. Az Adalékok Tatabánya történetéhez (1995) című kiadvány főként Tatabánya múltját, a mai várost alkotó négy elődközség (Alsógalla, Bánhida, Felsőgalla, Tatabánya) történetét igyekszik bemutatni az érdeklődők számára. A Tatabányai Levéltári Füzetek 2. kötete, Források és tanulmányok Tatabánya oktatástörténetéhez Tatabánya város és elődközségei intézményeiről készült tanulmányokat és a levéltár gazdag iskolatörténeti gyűjteményének a bemutatását célozta meg. A Tatabányai Levéltári Füzetek 3–7. kötetei Tatabánya közigazgatási repertórium (1996–2001) címmel magukba foglalják a város közigazgatására vonatkozó legfontosabb forrásokat, a városalapítástól, 1947. október 10-től, a tanácsrendszer megszűnéséig, 1990. szeptember 20-ig, az utolsó tanács-

és vb-ülésig. Tatabánya közigazgatási repertórium I. kötete a város képviselő-testület és tanács 1947–1950, valamint a városi tanács és a végrehajtó bizottság 1950–1956 közötti üléseinek jegyzőkönyveit dolgozta fel. A további kiadások a városi tanács és a végrehajtó bizottság 1957–1967 (II. kötet, 1998), 1968–1977 (III. kötet, 1999), 1978–1990 (IV. kötet, 1999) üléseinek a jegyzőkönyveit tartalmazzák. A közigazgatási repertórium négy kötetének összesített mutatója – a sorozat 7. köteteként – 2001-ben jelent meg. A Tatabányai Levéltári Füzetek 8. kötete Tatabánya Megyei Jogú Város Levéltára 1992–2002 Ismertető (2002) címmel jelent meg, amely a közgyűjtemény rövid ismertetésével, az általa őrzött maradandó iratanyagot, valamint a levéltár művelődési és tudományos munkáját kívánja bemutatni. A Tatabányai Levéltári Füzetek 9. kiadványa Tatabánya a II. világháborúban (2006) címet viseli. A következő kiadvány Tatabánya Megyei Jogú Város Levéltára fond- és állagjegyzéke (2007), amely a levéltári kutatást végzők számára a megfelelő eligazítást,

tájékoztatót kívánja szolgálni. A Tatabányai Levéltári Füzetek 11. kötete Az újjáépítéstől a községegyesítésig (2007) címen jelent meg, amely a második világháborút követő években a település politikai- és közigazgatási kiépítését próbálja bemutatni. A levéltár 2010-ben adta ki a Tatabánya lakótelepei és utcanevei című monográfiáját. A Tatabányai Levéltári Füzetek 13., utolsó kötete a Férfiportrék a XX. századból (2011). A Tatabányai Levéltári Kiadványok 14. kötete A Népháztól a Gőzfürdőig címmel jelent meg 2013-ban.

IRATANYAG

V. MEZŐVÁROSOK, RENDEZETT TANÁCSÚ VÁROSOK, KÖZSÉGEK

Tatabánya Megyei Város iratai (1946–1967/17,33 ifm)

A gyűjtemény tartalmazza a különböző iratképző szervezetek (Adóhivatal, Árvaszék, Iskolai Nyilvántartó Hivatal,

Rendőri Büntetőbíróóság stb) működése során keletkezett iratanyagokat. Ezek közül a legjelentősebb a Polgármesteri Hivatal működésének tárgyi és személyi feltételeit dokumentáló iratok (alkalmazotti létszám, személyi nyilvántartó lapok, bérek) úgymint az 1948. október 10-i díszközgyűlés elé terjesztett polgármester beszámoló anyaga, kitelepítések névjegyzéke, a szovjet katonasírok kimutatása, valamint az 1949-es országgyűlési képviselő-választások előkészítési anyaga.

Községek (1775–1969/8,7 ifm)

A levéltár alapítását követően jelentős iratanyag került át Esztergomból Tatabányára, köztük a város négy elődközségének (Alsógalla, Bánhida, Felsőgalla, Tatabánya) történeti iratanyaga.

A legkorábbi dokumentum 1775-ből származik.

A II. világháború hadieseményei alatt a XIX. századból fennmaradt iratanyag jelentős része elpusztult a XX. század első felében keletkezett dokumentumokkal együtt.

A dokumentumok hiányosságai ellenére is jól tájékoztatnak a hajdani községek életéről, bemutatják a fejlődést, nyomon követhetőek a II. világháború eseményei és az újjáépítés folyamata. Az anyag középszinten rendezett, raktári jegyzék segítségével kutatható.

VIII. INTÉZETEK, INTÉZMÉNYEK

Felsőfokú tanintézetek (1988–2006/2,76 ifm)

A Modern Üzleti Tudományok Főiskolája Alapítvány iratai tartalmazzák a főiskola alapítására vonatkozó iratokat, a kuratóriumi ülések jegyzőkönyveit, beszámolóit, a hallgatók felvételi és fellebbezési ügyeit.

Középfokú tanintézetek (1896–2004/27,53 ifm)

Az iratanyag az iskolák működésére, szakmai és igazgatási feladatainak ellátására, pedagógusainak és diákjainak munkájára vonatkozó dokumentumokat tartalmazza.

Alapfokú iskolák (1899–2009/38,93 ifm)

A községi és társulati elemi iskolák iratait főként anyakönyvek, törzskönyvek, valamint az előmeneteli és mulasztási naplók alkotják.

Egyéb iskolák (1949–2000/2,76 ifm)

Az iratanyag az intézmény működésére vonatkozó igazgatói levelezések és vegyes iratok mellett tartalmazza a revizori vizsgálati jelentéseket és jegyzőkönyveket.

Tudományos és népművelési intézetek, intézmények (1917–2010/50,49 ifm)

A fond a különböző intézetek és intézmények iratait foglalja magába. Leggyakrabban előforduló irattípusok: költségvetési beszámolók, leltárkönyvek, együttműködési megállapodások, szakmai beszámolók, munkakönyvek és statisztikai jelentések.

Egészségügyi és szociális intézmények (1983–2001/12,4 ifm)

Az iratanyag a szociális foglalkoztató működésére, szakmai és igazgatási feladatainak ellátására vonatkozó dokumentumokat tartalmazza.

Gyermek-és ifjúságvédelmi intézetek (1969–2005/3,65 ifm)

Az iratanyag a különböző intézetek csoportnaplói mellett tartalmazza a nevelőtestületi értekezletek jegyzőkönyveit, felügyelettel kapcsolatos jelentéseket és az intézmények működésére vonatkozó munkatervet. Az anyag egyes részei darabszinten, illetve középszinten rendezettek, raktári jegyzék segítségével kutathatóak.

X. EGYESÜLETEK (TÖMEG) SZERVEZETEK, PÁRTOK (1896–2012/6,10 ifm)

Az iratanyag a különböző szervezetek és pártok iratait tartalmazza. A leggyakrabban előforduló irattípusok:

jegyzőkönyvek, beszámolók, programtervezetek, levelezések és a tisztviselők név- és címjegyzékei. Az anyag középszinten rendezett, raktári jegyzék segítségével kutatható.

XI. GAZDASÁGI SZERVEK

A XI. fondőcsoport iratállományát figyelembe véve mennyiségileg egy kiterjedt részlege a levéltárunknak, és minőségileg is vannak benne jól használható dokumentumok. Ide tartozik az Ipari üzemek és vállalatok, valamint a Hitel- és biztosításügyi szervek két fondja.

Ipari üzemek és vállalatok (1896–1993/285,15 ifm)

Az Ipari üzemek és vállalatok a levéltár folyóméterben mért állományának egyik legnagyobb részét alkotja. Ezen fondba tartozik a nagy múltú és országos jelentőséggel is bíró Tatabányai Szénbányák Vállalat iratanyaga, amely az 1896–1997 közötti időszakot öleli fel, tehát a szénbányák megalakulásától a közelmúltig. Ez számszerűleg 256,6 fm-t jelent, melynek nagyobb része középszinten, kisebb része pedig alapszinten van rendezve. A szénbányák vállalat iratanyagának a fontosabb, jelentősebb hányada azonban a Magyar Nemzeti Levéltárban található. A városi levéltárban maradt iratanyag markánsabb része jelentéktlenebb, kisebb hányada azonban értékes és kutatható. Az értékes és kutatható iratanyagokat a bányatárspénztári könyvek és a munkás anyakönyvek alkotják.

A szénbányákon kívül még ezen fondba tartozik a Tatabányai Cementgyár és a Bánhidai Hőerőmű iratanyaga is. A Tatabányai Cementgyár 1,11 fm iratanyaggal rendelkezik és az 1912–1969 közötti időszakot öleli fel. A cementgyárat Tatabányán a Magyar Általános Kőszénbánya Rt. hozta létre 1911-ben. A portland cementgyár az évtizedek során több névváltoztatáson is átment (MÁK Rt. Felsőgallai Cementgyár 1911–1948.; Cement- és Mészművek 1948–1963; Cement- és Mészművek Tatabányai Gyára). 1989-ben bezárták. Az itt található iratok a vállalat laboratóriumának, a termelt anyag minőségére és mennyiségére vonatkozó nyilvántartási kötetei, üzemellenőrzési jegyzőkönyvek.

A Bánhidai Hőerőmű Vállalat 1,68 fm iratanyaga található a városi levéltárban, 1929–1965 közötti időszakból származó iratokkal. A Magyar Dunántúli Villamosági Rt. beruházásaként a tatabányai szén felhasználására készült az erőmű. Felszámolását követően az iratanyagát a Magyar Nemzeti Levéltárba szállították.

A fennmaradó és levéltárunkban őrzött töredék anyag helytörténeti vonatkozása miatt került a gyűjteményünkbe, elsősorban személyi vonatkozású és statisztikai jellegű iratanyagról (személyi adatlapok, nyugdíjpénztári törzslapok, statisztikai adatszolgáltatások, műszaki jelentések stb.) van szó.

Hitel- és biztosításügyi szervek (1996–1997/1,2 ifm)

Az 1996–1999 közötti időszak anyagát tartalmazza, mennyiségét tekintve pedig 1,2 fm-t tesz ki az iratállománya. A városi önkormányzat a Polgármesteri Hivatalban és a város intézményeiben dolgozók részére nyugdíjpénztárt hozott létre 1996-ban, Turul Nyugdíjpénztár néven, amely 1999-ben megszűnt, melynek iratait a levéltár letétként vette át, és részletes raktári jegyzék készült róla. A nyugdíjpénztár iratai között levelezések és pénzügyi iratok találhatók.

XIII. CSALÁDOK

(1897–2006/0,48 ifm)

Itt tatabányai kötődésű családok iratairól van szó. A családok töredékes iratai között vannak fényképek, képeslapok, kéziratok, levelezések, bizonyítványok, igazolványok és több más az adott családra vonatkozó iratanyag, amelyek magánszemélyektől, tehát ezen családok leszármazottaitól lettek összegyűjtve. A Családok fondfőcsoport folyamatosan gyarapszik, és publikálva is volt már közülük. Jelenleg levéltárunk 11 család iratanyagával rendelkezik, mennyisége jelenleg 0,34 fm. Ezek a családok a következők: Gönczöl (Csukly-) család (1925–2005), Berkovics család (1910–1964), Kreiner-család (1940–1954), Fülöp (Gesztési-Stein) -család (1919–2006), Lutring (Belusiák) -család (1944–1946), Németh-Ledniczk-család (1922–1998), Dobsa-Kozár-család (1942–1967), Ábrányi-Schotthauer (Mecskei)-család (1903–1961), Schmidek Dezső (Willner-család) (1897–2000), Koncser (Kónya)-Villand-család (1937–2005), Garán család (1929–1943).

XIV. SZEMÉLYEK

(1892–2006/24,37 ifm)

A XIV. fondfőcsoport a tatabányai illetőségű személyeké. Ez a fondfőcsoport is folyamatosan bővül. Többnyire töredék iratokból áll, amelyek egy-egy ismertebb vagy érdekesebb tatabányai személyhez kötődnek, akik valamilyen szinten meghatározták a helyi közösség életét, és szerepet játszottak Tatabánya történetében. A Személyek fondfőcsoporthoz jelenleg 35 személy tartozik, akiknek összesen 22,48 fm

iratuk van. A legtöbb Droppa Sámuel bányatisztviselő iratanyaga (1897–1985), amely 8,35 fm-t tesz ki. A Droppa Sámuel anyagban naplók, visszaemlékezések, helytörténeti dolgozatok és a hivatali működésével kapcsolatos feljegyzések és iratok vannak. Hasonló jellegű iratanyag jellemző az összes többi személyre is, amely ebben a részlegben található.

A másik jelentősebb személy Jusztin Tibor, aki a Dolgozók Lapja fotóriportere volt. A rá vonatkozó iratanyag mennyisége 3,92 fm, és az 1967–2000 közötti időszakból találhatunk itt anyagokat. A munkássága során keletkezett vegyes iratokon kívül több ezer fényképet és fotó negatívot tartalmaz, amely helytörténeti szempontból komoly értékkel bír.

A fentieken kívül itt található pl.: dr. Gál István, Kosuth-díjas bányaigazgató, Mokri Pál, az MSZMP Komárom-Esztergom Megyei Bizottságának első titkára, vagy a TBSC híres gyűrője, Sándor Imre (Tubi), Ranzinger Vince bányaigazgató, Vida Jenő a MÁK Rt. vezérigazgatója. A Személyek fondfőcsoportból is készültek publikációk.

XV. GYŰJTEMÉNYEK

A XV. fondfőcsoportba tartoznak a Gyűjtemények. A Gyűjtemények önálló fondfőcsoportot alkot és egyben levéltárunk legjobban rendezett anyaga, amelyről darab szintű jegyzékekkel rendelkezünk. A levéltárban ez a legdinamikusabban bővülő iratanyaga.

Térképtár

(1927–2008/287 db)

A XV. fondfőcsoportba tartozik a térképtár, amely helyi térképeket tartalmaz, és egyaránt megtalálhatóak a régi bányatérképek és alaprajzok is. 1927–2008 közötti időszakból 287 db. térkép maradt ránk

Tervtár

(1950–2000/95,76 ifm)

A térképtáron kívül ide tartozik még a tervtár, amely szintén darabszintű jegyzékekkel rendelkezik. A tervtár Tatabánya város épületeinek a terveit tartalmazza 1950–2000 között, és összesen 95,76 fm iratanyagról van szó. Az 1950-es évek előtti építkezési tervek nagy része sajnos a második világháború során eltűnt vagy megsemmisült, ennek következtében a két világháború között épült ingatlanok terveivel nem rendelkezünk. A háborút követően, az 1950-es években nagyszabású építkezések kezdődtek a városban, ennek köszönhetően, ettől az időszaktól a legtöbb lakóingatlan vagy középület terve megtalálható a levéltárunkban.

A levéltárban kialakított gyűjtemények

(1827–2015)

A XV. fondfőcsoportba tartozik még a levéltárban kialakított gyűjtemények csoportja is. Ezen csoportot képezik az aprónyomtatványok, ezen belül is a képeslapok, meghívók, szórólapok, plakátok, pecsétnyomók, bélyegzők, prospektusok, katalógusok, emléklapok, oklevelek és egyéb gyűjteményes fondok. Természetesen az aprónyomtatványok is a város történetével és a városban történt eseményekkel foglalkoznak. Az aprónyomtatványok levéltárunk folyamatosan bővülő állománya. Évente több száz új aprónyomtatvány kerül be intézményünkbe, amelyek többnyire a városban történt eseményeket mutatják be. Itt is jellemző a darabszintű jegyzékekkel való ellátottság.

A levéltárban kialakított gyűjteményekhez tartozik még a római katolikus anyakönyvek másodpéldányainak a gyűjteménye is. Ezek az 1851–1895 közötti időszakot ölelik fel, és Bánhida, Alsógalla és Felsőgalla elődközségek dokumentumai tartoznak ide.

Reprodukciók

(1713–2006)

A XV. fondfőcsoporthoz tartozik a Reprodukciók gyűjteménye is. A Reprodukciók anyagát a fotótár, a mikrofilmtár, a xeroxmásolatok gyűjteménye, a diatár és a mozgófilmek gyűjteményei képezik. A folyamatosan bővülő fotótárunk anyagában 1896 és 2006 közötti fotók találhatóak. A mikrofilmek és a xeroxmásolatok gyűjteménye a más levéltárakból áthozott anyagok másolatait alkotják, amelyek Tatabánya és a négy előd-község történetével kapcsolatos adatokat tartalmaznak. Ide tartoznak azok a másolt dokumentumok is, amelyeket a szlovákiai nyitrai levéltárból sikerült átmenteni a kollégáknak.

Vegyes gyűjtemények

(1827–1949)

A XV. fondfőcsoporthoz tartoznak a Vegyes gyűjtemények, amelyek a helyi eseményekre vonatkozó dokumentumokat tartalmazzák 1827–1949-ig. A helyi

eseményekre vonatkozó dokumentumokon kívül ide tartoznak még a hangszalagok gyűjteménye, a CD-k, DVD-k gyűjteménye, a hanglemezek gyűjteménye és a kéziratár is.

Levéltári adattár

(1939–2006/1,02 ifm)

A XV. fondfőcsoport utolsó fondja a Levéltári adattár, amely négy nagyobb részre osztható.

Az első a Katonasírok, amely az 1939–1945 közötti katonasírok listáit tartalmazza.

A második része a Kiadványokkal kapcsolatos segédanyagok gyűjteménye, amely néhány, a levéltár által kiadott tanulmánykötethez biztosít segédletet.

A harmadik rész a Levéltári kiállítások dokumentumai, amely a levéltár által 1992–2002 között szervezett helytörténeti kiállításokkal kapcsolatban tartalmaz anyagokat.

A negyedik rész a Tematikus adatgyűjtések, amely 1950–1986 közötti dokumentumokat foglalja magába.

XVII. 1. NEMZETI BIZOTTSÁGOK

(1945—1949/0,24 ifm)

A nemzeti bizottságokat a II. világháború utolsó időszakában, 1945 januárjától kezdték felállítani a helyi közigazgatás újjászervezése érdekében. A bizottságokat helyi tekintélyes emberek, leginkább a pártok delegáltjai alkották. Az újjáépítés előrehaladásával fokozatosan háttérbe szorultak, 1949-ben pedig hivatalosan is felszámolták őket. Intézményünk az elődtelepülések (Alsógalla, Felsőgalla,

Bánhida, Tatabánya), 1947-től pedig az egyesített Tatabánya nemzeti bizottsági anyagait őrzi.

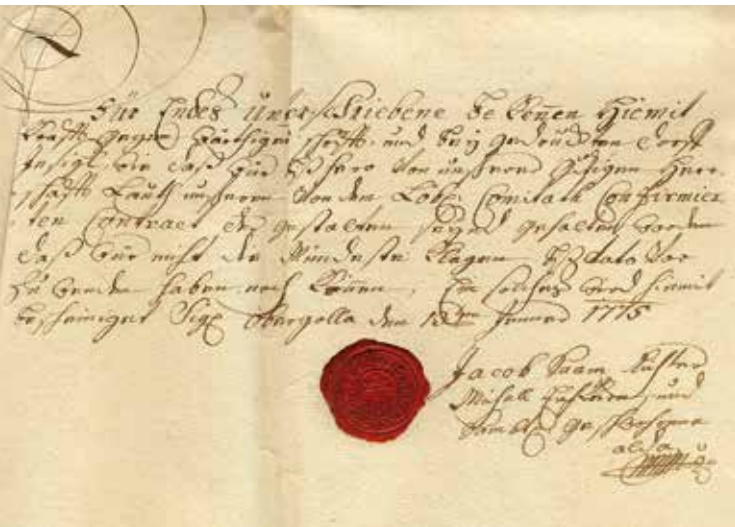
Az elődtelepülések nemzeti bizottságai 1945 márciusának végén – áprilisának elején alakultak meg. A pártok delegáltjai mellett általában a helyi katolikus plébánosok is részt vettek a bizottság munkájában. A nemzeti bizottság fondjaiba tartozó anyagok szinte kizárólag nb ülési jegyzőkönyvek. Ezek külső formai jegyei rendkívül egyszerűek. Általában közönséges füzetben vezették őket. Bár hitelesítették a jegyzőkönyveket, pecsét nem található rajtuk. Előfordult, hogy toll helyett ceruzával írtak. A jegyzőkönyvek tartalmazzák az ülés helyszínét, a résztvevők neveit, az esetleges hiányzók neveit, a napirendi pontokat, hozzászólásokat, határozatokat, valamint a hitelesítést végző személyt. Általában közellátási és szociális ügyeket tárgyaltak.

A helyi nemzeti bizottságok történetével már többen foglalkoztak: a témában több tanulmány jelent meg kiadványsorozatunk 11. kötetében. Az anyag közép-szinten rendezett.

XXIII. TATABÁNYAI VÁROSI TANÁCS

(1950–1990/304,55 ifm)

A tatabányai városi tanács iratai alkotják levéltárunk legteljesebb irategyüttesét. Ezt az anyagot ugyanis nem érte semmilyen (háborús) károsodás. A tanácsok legfontosabb feladatai a helyi gazdasági-, társadalmi- és kulturális életének irányítása, az országgyűlés és a kormány által hozott törvények és rendeletek végrehajtása, valamint helyi vállalatok és intézmények

munkájának irányítása. Munkájukat a tanácstörvények határozták meg (1950:I. tc., 1954:X. tc., 1971:III. tc.). A tanácsrendszer azonban a szocialista időszak egészét tekintve nem működött egységesen: az '50-es években önkormányzatiságról szó sem lehetett, a tanácsok kizárólag a kormányzat utasításait hajtották végre. Az 1960-as évektől azonban már fokozatosan erősödik az önkormányzatiság jellege, és egyre nagyobb hangsúlyt kezdenek helyezni a helyi lakosság igényeinek kielégítésére.

A tanácstestület hatáskörébe tartozott intézmények, vállalatok alapítása, az alárendelt szervezetek feletti törvényesség gyakorlása, a költségvetés, valamint az éves terv elfogadása. Maga választotta meg az elnököt, helyettesét, a vb titkárt, valamint a vb megválasztott tagjait (max. 17 főt). Döntéseit rendeletben, illetve határozat formájában hozta meg, melyek jelentős részben helyi jogszabályok voltak. Évente legalább négy alkalommal kellett üléseznie. A tanácstestület így jogköreinek egy részét a végrehajtó bizottságra ruházta át. A vb kettős alárendeltségben működött. Feladatai közé tartozott a tanács rendeleteinek és határozatainak végrehajtása, a szakigazgatási szervek munkájának összehangolása, vezetőik beszámoltatása, a tanács üléseinek előkészítése és összehívása. A vb titkár határozatlan időre kinevezett tisztviselő volt, aki bizonyos mértékig független volt a tanácstól. A tanácsülési- és vb ülések jegyzőkönyvei Tatabánya szocialista korszakának legjelentősebb forrásértékű iratai. A jegyzőkönyvek legjelentősebb szerkezeti tulajdonságai: tartalmazzák a napirendi pontokat, az azokkal összefüggő hozzászólásokat,

határozatokat, valamint a csatolt jelentéseket és a beszámolókat. A jegyzőkönyvek történeti jelentőségére való tekintettel intézményünk kiemelt figyelmet fordított ezek rendezésére és kutathatóságára. Ennek a munkának lett az eredménye a közigazgatási repertórium. Bár a levéltári terminológiában a repertórium középszintű segédletnek számít, a közigazgatási repertóriumunk darabszinten tartalmazza az egyes tanács- és vb ülések napirendi pontjait és határozatait. A repertórium utolsó kötete név- és tárgymutató, ami jelentősen segíti a kutatót az eligazodásban.

Az operatív irányításban még az Igazgatási Osztálynak, valamint a Titkárságnak volt jelentősebb szerepe. Az Igazgatási Osztály hatáskörébe tartoztak az általános igazgatási feladatok, a tanács és szervei jogi képviseletének ellátása, anyakönyvi ügyek, választási ügyek, kisajátítási, kártalanítási és a közületi elhelyezés ügyei. Szervezetileg két részből állt: általános igazgatási csoportból és az anyakönyvi csoportból. A Titkárság elsősorban szervezési és adminisztrációs feladatokat látott el. Segítette a tanácsi bizottságok, valamint a tanács- és vb tagok munkáját. Jogi tanácsokkal látta el a tanács szerveit, illetve az alárendeltségébe tartozó vállalatokat. Propaganda és információs feladatai közé tartozott a tanács és szervei tájékoztatására szolgáló kiadványok, propagandaanyagok elkészítése. Terület-szervezési feladatai közé tartozott a városi kirendeltségek munkájának ellenőrzése. Némiképp túlzással az osztály volt a "tanácsi kancellária."

Ha egy meghatározott tanácsi témában kutatni szeretnénk, mindenképpen át kell tekintenünk a fentebb

említett szervezeti egységek iratait. A tanácsi anyag további részeit az egyes osztályok állagai alkotják. Ezek közül leginkább az Építési Osztály anyaga kutatott. Az ügyfelek általában egy ingatlan jogi helyzetének tisztázása érdekében kérnek ki építési iratokat, de gyakran előfordul, hogy az adott épület tervrajzaira van szükségük. Itt szükséges megjegyeznünk, hogy a tanácsi építésű lakóházak és középületek tervanyagait a XV. fondőcsoport tervtárába rendeztük be.

Az osztályoknak megfelelő állagokon belül indokolt esetekben alakítottunk ki sorozatokat (Titkárságon belül Sárközy Géza tanácselnök iratainak sorozata, Igazgatási Osztályon belül Hadigondozottak iratai, Tervosztályon belül az öt éves tervek sorozata). Tapolcainé Sáray Szabó Éva a tanácsi- és a vb határozatokat is felhasználta a tatabányai lakótelepekről írott monográfiájában.

A fond iratanyaga középszinten rendezett és raktári jegyzék segítségével kutatható.

Grosics György, Gyula
község, vármegye): Dorog, Esztergom
1926. év, február hónap, 4.
magyar 6. Minő egyéb nyelveket beszélt?
ben melyik iskolába járt és hányadik osztályba
oltották újra? 1937. június 8.

XXIV. TATABÁNYAI TŰZOLTÓ

PARANCSNOKSÁG IRATAI

(1950–1990/11,49 ifm)

A fond a tatabányai tűzoltó parancsnokság iratait foglalja magában. Leggyakrabban előforduló irattípusok: tervrajzok, építési engedélyek, naplók, létszámjelentések, egységkönyvek. A '60-as években keletkezett iratok maradtak fenn legteljesebben. Az anyag középszinten rendezett, raktári jegyzék segítségével kutatható.

XXIX. INGATLANKEZELŐ VÁLLALAT

(1961–1989/3,86 ifm)

Az Ingatlankezelő Vállalatot 1952-ben hozták létre az állami építésű, valamint az államosított lakóházak kezelése céljából. Az anyag hiányosan került intézményünkbe. A fond vállalati kollektív szerződéseket, helységbérleti szerződéseket, kisajátítással és telephelybővítéssel összefüggő dokumentumokat, társasház alapító-okiratokat, lakóház tervrajzokat, lakónyilvántartásokat tar-

talmaz. Az ügyfelek leginkább a társasház alapító-okiratokat kérik ki tőlünk, az irategyüttes tervrajzai pedig tervtári anyagunkat egészítik ki. Az iratanyag középszinten rendezett, raktári jegyzék segítségével kutatható.

XXXIII. KÜLÖN INTÉZKEDÉSSSEL LEVÉLTÁRBA UTALT IRATOK

Állami anyakönyvek másodpéldányai

(1895–2013/11,04 ifm)

A fond Tatabánya és az elődtelepülései állami anyakönyvi másodpéldányait, valamint az utólagos bejegyzéseket tartalmazza.

Választási iratok

(1990–2010 /1,20 ifm)

A fond tartalmazza a rendszerváltást követő országgyűlési-, helyhatósági-, európai parlamenti választások, valamint az országos népszavazások során keletkezett iratokat.

XXXVII. TATABÁNYA MEGYEI JOGÚ VÁROS

ÖNKORMÁNYZATA

(1990–2010 /1105,70 ifm)

Az önkormányzati törvény értelmében a település képviselő-testülete (közgyűlés) az önkormányzati feladatok teljesítése érdekében rendeleteket alkot, határozatokat hoz és hatósági jogköröket gyakorol. Évente legalább hat alkalommal ül össze, amelyeken a polgármester elnököl. A polgármester a képviselőtestület tagja és elnöke is egyben. Végrehajtja a képviselőtestület határozatait, valamint saját jogkörében irányítja a települést. Kivételes esetekben államigazgatási feladatokat is ellát. A közgyűlés a polgármester javaslatára választja meg az alpolgármestert, aki helyettesíti a polgármestert és segíti őt munkájában. A képviselőtestület pályázat útján jegyzőt nevez ki határozatlan időre, aki az önkormányzat hivatalának közigazgatási-szakmai vezetője. Levéltárunk illetékességébe tartozik a Tatabánya Megyei Jogú Város Polgármesteri Hivatala. Ezért az irategyüttes nem zárt, hanem folyamatosan gyarapszik. Felépítése több tekintetben hasonlít a tanácsai anyagra. Jöttek azonban létre új beosztások, mint a polgármester, alpolgármester, jegyző. A városi képviselőtestület üléseinek jegyzőkönyvei középszinten vannak rendezve. A jegyzői iroda anyagában elsősorban a helyi vállalkozásokra vonatkozó iratok találhatók.

Az önkormányzati iratanyagban több esetben sikerült a legfontosabb tisztviselők működése során keletkezett személyi állagokat is létrehozni. (Bencsik János polgármester, Kósa László alpolgármester, Bársony László alpolgármester, Bene Magdolna címzetes főjegyző iratai).

Ezek az iratokon belül hoztunk létre sorozatokat is. (Kósa László anyagán belül a nemzetközi kapcsolatok sorozata). Több osztály, állag van, melyeknek van tanácsai és önkormányzati megfelelője is (Titkárság, Gyámügyi Osztály). A Titkárság anyagában található a városvezetés rendeletei, határozatai. Olyan irategyüttesek is vannak, melyek zártak, gyarapodni már nem fognak. Ilyen a városfejlesztésre szakosodott és időközben megszűnt Városüzemeltetési Iroda, valamint a Városgazdálkodási Iroda anyaga.

Az elmúlt 24 év önkormányzati iratanyagának jelentős része a '90-es évek első feléből származik. Az önkormányzati iratok vonatkozásában általában valamilyen gyakorlati, jogi ügy kapcsán fordulnak hozzánk az ügyfelek. Tudományos kutatók még nem kutatták ezeket az iratokat. Az osztályok anyaga középszinten rendezett, raktári jegyzék segítségével kutatható.

ELÉRHETŐSÉGEINK

2800 Tatabánya, Szent István u. 21.

Telefon: (+36) 34/324-310

E-mail: tmjvleveltar@upcmail.hu

Kutató- és ügyfélszolgálat

hétfő–csütörtök 8.00–16.00

péntek: 8.00–12.00

KÉPJEGYZÉK

1. oldal Tatabánya Megyei Jogú Város Levéltára logója
♦ Tatabánya Megyei Jogú Város címere

2. oldal Tatabánya Megyei Jogú Város Levéltára,
Szent István utca 21. ♦ Magyarországon egyedülálló
családfakutató programunk számos érdeklődőt vonz

3. oldal Tatabányai Levéltári Füzetek ♦ A tatabányai
levéltár által megjelentetett kiadványok

4. oldal Alsógalla egyházi pecsétje a XIX. századból
♦ Felsőgalla egyházi pecsétje ♦ Bánhida egyházi pe-
csétje, 1864

5. oldal Felsőgalla pecsétje, 1799 ♦ Bánhida pecsétje,
1791

6. oldal A II. világháborús doni, időszaki kiállításunk
egyik tárlója

7. oldal Egy tudományos konferencián Szlovákiában,
2013 októberében ♦ Könyvbemutató, Simonik Péter
A népháztól a gőzfürdőig című monográfiájának be-
mutatója 2013 októberében

9. oldal A Magyar Általános Kőszénbánya Rt. által
fenntartott tatabányai mentő- és tűzoltó állomás a
II. világháború előtt. Korabeli képeslap

10. oldal Szám Jakab felsőgallai bíró levele, 1775

11. oldal Szabó Ignác (1868–1945), a tatabányai szén-
bányák első orvosa – az Oscar díjas rendező, Szabó
István nagyapja – feleségével, Deutsch Rózával, a szá-
zadfordulón

12. oldal Tatabánya Városi Tanács iratai a raktárban

13. oldal Grosics Gyula, az 1937–38-as tanévben a
felsőgallai községi polgári fiú- és leányiskola második
osztályának tanulója volt. Az iskolai anyakönyv fejléce

14. oldal Az alsógallai benzinkút 1936-ban ♦ Az utol-
só csille szén, amellyel véget ért a tatabányai szénbá-
nyászat közel 100 éves története, 1987. augusztus 14-én

Kiadja a Magyar Levéltárosok Egyesülete
Felelős kiadó Tyekvicska Árpád
Készült 500 példányban
a székesfehérvári Regia Rex Nyomdában
Felelős vezető Kis Ferenc

ISBN 978-615-80186-0-9

MAGYAR NEMZETI LEVÉLTÁR

MNL Országos Levéltára

MNL Bács-Kiskun Megyei Levéltára

MNL Baranya Megyei Levéltára

MNL Békés Megyei Levéltára

MNL Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Levéltára

MNL Csongrád Megyei Levéltára

MNL Fejér Megyei Levéltára

MNL Győr-Moson-Sopron Megye Győri Levéltára

MNL Győr-Moson-Sopron Megye Soproni Levéltára

MNL Hajdú-Bihar Megyei Levéltára

MNL Heves Megyei Levéltára

MNL Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Levéltára

MNL Komárom-Esztergom Megyei Levéltára

MNL Nógrád Megyei Levéltára

MNL Pest Megyei Levéltára

MNL Somogy Megyei Levéltára

MNL Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Levéltára

MNL Tolna Megyei Levéltára

MNL Vas Megyei Levéltára

MNL Veszprém Megyei Levéltára

MNL Zala Megyei Levéltára

A SOROZATBAN SZEREPLŐ LEVÉLTÁRAK

Budapest Főváros Levéltára

Győr Megyei Jogú Város Levéltára

Tatabánya Megyei Jogú Város Levéltára

Vác Város Levéltára

Hadtörténelmi Levéltár

Környezetvédelmi és Vízügyi Levéltár

Magyar Felsőoktatási Levéltári Szövetség

Győri Egyházmegyei Levéltár

Tiszántúli Református Egyházkerületi és
Kollégiumi Levéltár

Veszprémi Érseki és Főkapitányi Levéltár

